

ULUSLARASI TÜRK ARŞİVLERİ SEMPOZYUMU (17-19 KASIM 2005-İSTANBUL) ÜZERİNE

Sinan ÇULUK

Geçtiğimiz sayıda duyurusunu verdiğimiz Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (DAGM) tarafından düzenlenen Türk Arşivleri Sempozyumu 17-18 Kasım 2005 tarihinde İstanbul'da Cevahir Kongre Merkezi'nde yapıldı. 27 ülkeden 50'ye yakın bilim adamının ve çok kalabalık bir dinleyici kitlesinin katılımıyla gerçekleşen sempozyum, bir anlamda, Hazine-i Evrak'ın 160. kuruluş yılını karşılama mahiyetinde idi. Yıllarını Osmanlı Arşivi'nde araştırmalara vermiş, bilhassa Osmanlı coğrafyasından bilim adamlarının tebliğlerinden süzülen hüznü görmemek mümkün değildi. Devlet-i Aliyye'nin payitahtında sundukları tebliğlerde, yaşadıkları bölgelerde bugün tarih olmuş bir kültürün izlerini tabii mirasçılara aktarıyorlardı. Her ne kadar bugün tarih araştırmaları alanına girmiş olsa dahi o kültürün üzerindeki kül tabakası, işte böyle sempozyum rüzgarlarıyla yeniden alevlenmeye hazır bir kor ateşi barındırıyordu.

Sunulan tebliğlerin değerlendirilmesini bu yazının çerçevesi dışında tutuyorum. Devlet Arşivleri Genel Müdür yardımcısı Doç. Dr. Mustafa Budak'ın makalesinden bu konuda yararlanabilirsiniz. Bu yazıda daha çok bir izleyici olarak gözlemlerimizi aktaracağız.

Her şeyden önce mükemmel bir organizasyon gerçekleştirildi. Uluslararası camianın yakından tanıdığı ABD'li bir profesör "havaalanından otele intikalimize, sempozyum düzenine, ikramların kalite ve çeşitliliğinden, odama çıktığımda gördüğüm işlemleri halledilmiş dönüş uçağımın biletine kadar her ayrıntı ince ince işlenmişti. Türkler bu işi en iyi şekilde icra ediyorlar" şeklinde takdirlerini belirtmiştir. Cevahir Kongre Merkezi'nin teknik imkanlarının kalitesi sempozyumun aksamasına meydan vermedi. Her ne kadar büyük salon bölünerek oturumlar iki salonda gerçekleştiğinden, sesler bazen birbirine karıştı ise de pek büyütülecek kadar kusur değildi.

İzleyici ve oturum üyelerinin önlerindeki nane şekerine kadar düşünülen teferruat bilhassa "medeniyet ayrıntıda gizlidir" şiarına meftun batılı katılımcıları bir hayli etkiledi. Her toplantıda kaçınılmaz olarak gerçekleşen "son dakika değişiklikleri" bu sempozyumda normalin çok üzerinde oldu. Birbirinin sahasıyla ilgili tebliğlerin aynı saate ve ayrı salonlara denk getirilmesi tercih zorluğu yaşattı. Bilhassa Machiel Kiel'in Bulgaristan ve Heath Lowry'nin Yunanistan (Zihne) üzerine olan tebliğlerinin ayrı salonlarda ve aynı saate denk getirilmesi büyük bir şanssızlıktı.

Sempozyumun resmi duyurularında ve afişlerinde 17-19 Kasım tarihlerinin zikredilmesi, buna karşılık sempozyumun sadece 17-18 Kasım'da gerçekleştirilip, 19 Kasım'ın katılımcılara mahsus Osmanlı Arşivi'nin tanıtımı ve Topkapı Sarayı gezisine tahsis edilmesi, bu sempozyumun en önemli hatası oldu. 19 Kasım Cumartesi günü bir hayli izleyici Cevahir Kongre Merkezi'ne geldiklerinde hiç kimseyi bulamadı.

Tebliğlerin Türkçe, Arapça ve İngilizce simultane tercümeleri büyük bir liyakat ve vukufia gerçekleştirildi. Bütün gün, buldukları kabinlerde, tercümeleri gerçekleştiren sempozyumun gizli kahramanlarına en derin saygılarımı sunuyorum.

Öğle ve akşam yemekleri kongre merkezinde verildi. 18 Kasım akşamındaki gala yemeği ise katılımcıların birbirleriyle olan temaslarını pekiştirecek ortamı sağladı. Osmanlı Arşivinde araştırma yapanların duayeni olması hasebiyle Prof. Dr. Machiel Kiel söz alarak, gerçekleştirilen organizasyondan dolayı tüm katılımcılar adına DAGM'ne teşekkürlerini bildirdi.

di. Burada da, yemekleri Osmanlı, ismi Konyalı Lokantası'nda verilen yemeğin ardından, Genel Müdür Yusuf Sannay bir teşekkür konuşması yaparak sempozyumun resmen bittiğini ilan etti.

Türk Arşivleri Sempozyumu'nun hazırlanmasında ve gerçekleştirilmesinde emeği geçenlere en derin saygılarımı sunuyorum. Bu kadar kalabalık ve değişik ülkelere yayılmış katılımcı kadrosunu tespitinin bir araya getirmenin keyfini çıkartsınlar. Bundan sonra DAGM'den beklentimiz, takdir edilen tebliğlerin bir an önce kitap haline getirilerek bilim çevrelerine sunulmasıdır.

19 Kasım Cumartesi sabahı tüm katılımcılar otelden alınarak Vilayet Bahçesi'ndeki Hazine-i Evrak'ı ziyarete geldiler. Bir anlamda, kullandıkları malzemenin pişirildiği mutfağı büyük bir merak ve hayranlıkla incelediler. Mikrofilm ve dijitalleştirme ünitesindeki ziyaretin ardından verilen ikram da gayet mükemmeldi. Ardından geçilen Topkapı Sarayı ise inceledikleri evrakın büyük bir bölümünün üretildiği yer olması münasebetiyle katılımcılarda farklı duygular uyandırdı.

Bu noktadan itibaren bazı şahsi kanaatlerimi belirtmek istiyorum. Bize iletilen ve çevremizden aktarılan eleştirilere cevap verme makamında olmadığımızın bilinmesi gerekmektedir. Sonuçta bu organizasyon DAGM'nin bir organizasyonudur. Arşivcilik ile ilgili tebliğlerin azınlıkta kalarak daha çok tarih sempozyumuna dönüştüğü-Türk Arşivleri tanıtımı altında sadece tarihi arşivlerin konu edilip, müessese ve özel arşivlere temas edilmemesi- Sempozyum sonunda bir kapanış bildirisi yayınlanmaması- gibi eleştiriler elbetteki muhatapları tarafından cevaplanacaktır. Ama şu "*kapanış bildirgesi*" eleştirisinde bazı kanaatlerimi belirtmeden geçemeyeceğim.

Bu tür arşiv sempozyumlarında milat, herkesin kabul ettiği gibi Mayıs 1985'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde dönemin Başbakanı Turgut Özal tarafından açılan, Dışişleri Bakanı ve YÖK başkanının da hazır bulunduğu "Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu" dur. Tam yirmi bir yıl önceki Osmanlı Arşivleri Sempozyumu'nda dile

getirilenler halis niyetle gerçekleştirilseydi, bugün taşrada dahi çürümeye maruz kalmış tek bir sayfa belge bulunmayacaktı. Sunulan tebliğlerde görülen "arşivlerimizi kurtaralım" temennisi ve önerileri üzerinde her kesimden kurum veya şahısların mutabık kaldığı bir konsensus oluşmuş. Ardından 1998 de Ankara'da düzenlenen I. Milli Arşiv Şurası sonunda da dört ana başlık altında ondokuz maddelik genel kurul kararı alınmış. Herkesin halletmek isteyip de hiç kimsenin çözemediği bir sorun nasıl olur, bu kararlara bakmak lazım. Mevzuat, Bina, Personel ve Bilgisayar-Kopyalama-Yayın ana başlıkları ile düzenlenen bu kararlardan bu güne kadar sadece bir tanesi hayata geçirilebilmiştir. "Osmanlı Arşivi'nin hafta sonları da hizmet vermesi"ni amir bu madde, belki akademisyen ve araştırmacılarımızı bir nebze tatmin etmiştir. Ama içeriden biri olarak bizleri *kesmiyor*.

Yıllardır araştırmacı ve akademisyenlere hizmet veriyoruz. Fedakarca yapılan çalışmalarla tasnif edilip araştırmaya açılan bu evrakın arkasındaki *hayalet*i merak eden araştırmacı sayısı, gördüğüm kadarı ile çok az. Evet, bu belgeler tozdan, topraktan anınlılıp gün yüzü görüyor, üstelik o işi *hayaletler* yapıyor; *Sözleşmeli Personel Hayaleti*. Araştırmacı umursamaz, bürokratlar tanımaz, kendi de ne olduğunu bilmez. Alınan Şura kararlarında sözleşmeli personelin değil, ülkemizin mümtaz akademisyenlerinin imzaları vardı. Bir gün olsun imzalarının

peşine düşüp etkili ve yetkili yerlerde "Arşivcilik" namına girişimlerde bulundular mı? Evrak olsun, personel olsun gayrisihhi şartlarda bulunuyor diyerek bina, depo, personel sorunları ile ilgilendiler mi? Böyle her toplantıda "kararlar alınsın-alınmasın" tartışmalarından ziyade icraata bakılması gerekir. Bundan sonra akademisyenlerimizi yanımızda görmek istiyoruz. Biz onlar için varız. Ülkemizin istikbalinde ancak ilim irfanla saygı göreceğimiz günler istiyoruz. Biz namşan peşinde değiliz. Etiketimiz olsun diye de bu işi yapmıyoruz.

Niyetimiz halisânedir. Kültür dünyamıza katkımız olduğu ölçüde, sizlerin çalışmalarınızdan bizler de gizli-aşık mutlu oluyoruz.

Buraya kadar yazılanların adeta bir cephe açılıyor gibi algılanmamasını temenni ediyorum. Aksine arşiv dünyamızın her kesiminin işbirliği içerisinde olması gerektiğini düşünüyorum. Hiç olmazsa şu günlerde Meclis'e gelmiş olan Arşiv personelini yakın-

dan ilgilendiren kanunla ilgili ve çıkarılması en elzem Milli Arşiv Kanunu ile ilgili kamuoyu oluşturma kampanyalarındaki desteği, biz öncelikle akademisyenlerden bekliyoruz.

Sempozyumda sunulan tebliğlerin listesi ve katılımcıların fotoğrafları doküman oluşturanlar için ayrı bir dosya halinde yazının sonunda verilmiştir.

Daha nice sempozyumlarda buluşmak dileğiyle...